

Spis treści

1. Wstęp do polskiej grimmosfery	13
1.1. Zawartość rozdziałów (i kilka słów wyjaśnienia)	21
1.1.1. Literackie (i nie tylko) reprezentacje baśni	26
1.1.2. Dyskurs naukowy, publicystyczny i krytyczny	28
1.1.3. Zestawienia tabelaryczne	30
1.1.4. Ilustracje	32
1.2. Baśnie w teoretyczno-metodologicznym koszyku	33
1.2.1. Od „kanonu baśniowego” do „wzorca baśniowego”	33
1.2.2. Wzorce baśniowe wobec „konkretyzacji” i „miejsc pustych”	37
1.2.3. Problem baśniowej renarracji – charakterystyka i typologia zjawiska	40
1.2.4. Narzędzia poetyki intertekstualnej oraz elementy badań kulturowych jako podstawy metody badawczej, czyli baśń w metodologicznym kotle.	54
1.3. Między tłumaczeniem a adaptacją – słowo o problemach translatologicznych	62
1.4. W stronę grimmologii	72
1.4.1. Baśń a „nowa” genologia	73
1.4.2. Kulturowe konteksty gatunku. Baśń a procesy historyczne.	76
1.4.3. Geneza zbioru <i>Kinder- und Hausmärchen</i> oraz warsztat pracy Jakuba i Wilhelma Grimmów	78
1.4.4. Opracowania dotyczące historii wydawniczej baśni Grimmowskich w Polsce oraz ich recepcji.	79
1.4.5. Prace o charakterze translatologicznym i opracowania językoznawcze	81
1.4.6. Motywy i wątki Grimmowskie w opracowaniach o charakterze tematologicznym i prace komparatystyczne	83

1.4.7. Modele interpretacyjne – od psychoanalizy do gender studies	86
1.4.8. Współczesne modele baśniowości (i różne obiegi medialne)	88
2. Baśnie Grimmowskie pomiędzy romantyzmem a modernizmem (1865–1914).	95
2.1. Kontekst kulturowo-historyczny.	95
2.2. Grimmowie w dyskursie publicystycznym i naukowym – czasopisma, artykuły naukowe, encyklopedie	96
2.3. Baśniowa historia wydawnicza	104
2.4. Książę-czarodziej? Konkretyzacje w baśni o Królownie Śnieżce	123
2.5. Czerwony Kapturek miał na imię Zosia. Sposoby wypełniania „miejsc pustych” baśni	124
2.6. Problem baśniowego adresata.	133
2.7. Jaś i Małgosia jako bohaterowie masowej wyobraźni – tło kulturowe	134
2.7.1. Jaś i Małgosia jako motyw literacki – renarracja topiczna	139
2.7.2. Konkretyzacja historii o Jasiu i Małgosi	142
2.7.3. Baśniowa rama w służbie (nie)baśniowej moralistyki	143
2.8. Strategie wykorzystania i modyfikowania wątków oraz motywów z baśni o Kopciuszku	145
2.8.1. Nowe losy Kopciuszka – renarracja właściwa	151
2.9. Podsumowanie	153
3. Urodzaj grimmowskich renarracji (1914–1939)	157
3.1. Kontekst kulturowo-historyczny.	157
3.2. Grimmowie w dyskursie publicystycznym i naukowym – czasopisma, artykuły naukowe, encyklopedie	158
3.3. Baśniowy rynek wydawniczy	162
3.4. Kulturowy obieg baśni	189
3.5. Między kostnieniem wzorca baśniowego a jego wariantywnością – przypadek Jasia i Małgosi	192
3.6. Wiele życiorysów Królowny Śnieżki	204
3.6.1. Disnejowski paradygmat	207

3.7. Co nosi w koszyczku Czerwony Kapturek?	212
3.8. Kopciuszek polski	222
3.9. Stare baśnie w nowym wydaniu – <i>Bajki staroświeckie</i> Antoniego Gawińskiego	227
3.10. Baśnie w służbie satyry.	231
3.11. Podsumowanie	236
4. Baśnie w latach wojny i okupacji (1939–1945).	239
4.1. Kontekst kulturowo-historyczny i mikrohistoria wydawnicza	239
4.2. Wzorce grimmowskie jako tworzywo renarracji czasu wojny	245
4.2.1. Czerwony Kapturek	245
4.2.2. Kopciuszek	248
4.2.3. Jaś i Małgosia	249
4.3. Zmiana paradygmatu i kontekstu interpretacyjnego	252
5. W stronę nowego „paradygmatu grimmowskiego” (1945–1949)	255
5.1. Baśń w powojennej rzeczywistości.	255
5.2. Powojenny upadek paradygmatu – grimmosfera w polskiej krytyce literackiej	259
5.3. Baśniowy rynek wydawniczy	274
5.4. Co nowego w starej baśni? Pierwsze lata powojennych baśniowych renarracji	279
5.4.1. Śnieżka	279
5.4.2. Czerwony Kapturek	285
5.4.3. Jaś i Małgosia	289
5.4.4. Kopciuszek	297
5.5. Baśniowe światy	300
5.6. W stronę racjonalizacji baśni	305
6. Socrealistyczny model baśniowości (1949–1956)	309
6.1. „Za dużo królewiczów i królewien”	309
6.2. „W baśni się żyje”	315

6.3. Baśniowy rynek wydawniczy	317
6.4. Żle obecni Grimmowie – sytuacja baśni Grimmowskich w komunistycznej rzeczywistości kulturowej	319
6.5. Cudowne i socjalistyczne – upolitycznione mechanizmy renarracyjne	323
6.6. Baśnie w służbie satyry.	331
6.7. Podsumowanie	334
7. Baśnie czasów lotów w kosmos (1956–1970)	339
7.1. Odwilżowe dyskursy baśniowe	339
7.2. Miejsca baśni Grimmowskiej w polskiej kulturze po 1956 roku .	348
7.3. Baśniowy obieg wydawniczy	351
7.4. Baśnie Grimmowskie – powrót wydawniczy	354
7.5. Renarracje – od baśniowych wycieczek do baśni opowiedzianej wierszem	359
7.5.1. Dziecięce bajeczki o baśniach	359
7.5.2. W świecie baśniowych transformacji	360
7.5.3. Czerwony Kapturek	362
7.5.4. Kopciuszek	366
7.5.5. Jaś i Małgosia	368
7.5.6. Śnieżka.	370
7.6. Podsumowanie	374
8. W stronę nowoczesnej fantastyki? (1970–1989)	375
8.1. Baśń w latach 70. i 80. – pojemność gatunku	375
8.2. Grimmowie oraz baśniowy gatunek w dyskursie publicystycznym i naukowym	377
8.3. Baśniowy rynek wydawniczy	382
8.4. Dyskusje o grozotwórczym charakterze baśni Grimmowskich .	393
8.5. Kulturowy obieg baśni	396
8.5.1. Interpretacja psychoanalityczna – polskie wydanie pracy Brunona Bettelheima.	399
8.6. Różne wymiary renarracji	401

8.6.1. Jaś i Małgosia bez czarownicy	401
8.6.2. Królewna Śnieżka	407
8.6.3. Czerwony Kapturek	408
8.6.4. Nowatorskie odwracanie baśniowego porządku – <i>Bajki pana Bałagana</i> Jerzego Niemczuka	411
8.7. Renarracje dla dorosłych odbiorców – kontaminacje konwencji .	413
8.8. W stronę postmodernizmu i baśniowej produkcji	422
9. Współczesne wcielenia baśni (1989–2015)	425
9.1. Nowy paradygmat antyगतunku?	425
9.2. Grimmowie oraz baśniowy gatunek w dyskursie publicystycznym i naukowym	429
9.2.1. Dyskusje o grozotwórczym charakterze baśni Grimmowskich	433
9.3. Baśniowy rynek wydawniczy	436
9.4. Kulturowy obieg baśni	458
9.5. <i>Ad usum Delphini?</i>	463
9.6. Pomiędzy starą a nową baśnią – renarracje baśni Grimmowskich po 1989 roku	465
9.6.1. Zabiegi (nie tylko) humorystyczne	466
9.6.2. Współczesność w baśniowym stroju	475
9.6.3. Baśniowe przewodniki po świecie – w stronę baśniowości użytecznej i zaangażowanej	483
9.7. Renarracje dla dorosłych odbiorców	492
9.7.1. Baśń społecznie zaangażowana – od politycznego do feministycznego modelu baśni	493
9.7.2. Wielowymiarowe światy baśni – od metatekstowości do autotematyzmu	501
9.7.3. Mariaż konwencji (na przykładzie relacji strukturalnych między baśnią a <i>fantasy</i>)	506
9.8. Czy będą żyć długo i szczęśliwie?	516
10. Zakończenie	521
Bibliografia	533
Spis ilustracji	577

Spis tabel	581
Indeks osobowy	583
Podziękowania.	595
Nota bibliograficzna	597
Summary / Streszczenie	599
<i>Polish grimmosphere. Fairy tales from the collection by Wilhelm and Jacob Grimm in Polish literary culture (1865–2015).</i>	599
<i>Grimmosfera polska. Baśnie ze zbioru Wilhelma i Jakuba Grimmów w polskiej kulturze literackiej (1865–2015).</i>	602